

DŽEINĚ

Charlotte Brontë

EIR

Alma littera

terbūt jokia neįvydė ji juokė kai žmogumėm pasakint: net vėliau nei laikas taip pat anaipol neleido nuogastauti, šiaip aš būčiau prietaringai persigandusi. Tačiau pasirodė, kad kvaila buvo net tuo stebėtis: nieko paslaptingo čia nebūta.

Bematant atsidarė artimiausios durys ir pro jas pasirodė tarnaitė – moteriškė tarp trisdešimt ir keturiasdešimt metų: kresna, keturkampės figūros, rudaplaukė, grubaus, paprasto veido; vargu ar galima būtų įsivaizduoti mažiau romantišką ir mažiau į vaидуoklį panašią būtybę.

– Per daug triukšmo, Greise, – pasakė misis Feirfeks. – Neužmirškite įsakymo!

Greisė tylomis tūptelėjo ir pasišalino.

– Jai pavesta siūti ir padėti Li atlikti kai kuriuos ruošos darbus, – kalbėjo našlė. – Nors ji turi kai kurių trūkumų, bet savo darbą atlieka gerai. Beje, kaip sekėsi šįryt su naujaja mokine?

Šitaip pašnekesiui nukrypus į Adelę, mes šia tema kalbėjomės, kol pasiekėme šviesius ir linksmus apatinio aukšto apartamentus. Vestibiulyje mus pasitiko pribėgusi Adelė.

– *Mesdames, vous êtes servies!* – sušuko ji ir pridūrė: *J'ai bien faim, moi!**

Misis Feirfeks kambaryje mes radome paruoštus ir mūsų laukiančius pietus.

XII SKYRIUS

Ta ramaus gyvenimo viltis, kurią man žadėjo pirmosios valandėlės Tornfilde, pasiteisino, man geriau susipažinus su šia vieta ir jos gyventojais. Misis Feirfeks pasirodė tikrai tokia, kaip aš ir spėjau, – ramaus būdo, geraširdė moteriškė, pakankamai išsilavinusi ir gana protinga. Mano mokinė buvo gyva, tik išlepinta ir todėl kartais užsispyrusi, tačiau kadangi ji buvo visiškai atiduota į mano rankas ir niekas nesikišo į mano metodą jai perauklėti, tai ji

* Pietūs ant stalo. Aš jau išalkau! (*Pranc.*)

bematant atrpato nuo savo mažų kaprizų, tapo paklusni ir pradėjo mokyti. Ji nepasizymėjo kokiais didesniais gabumais, neturėjo jokių nepaprastų būdo bruožų, kokio nors ypatingai išvystyto jausmo ar polinkio, kuris būtų bent kiek iškėlęs ją virš įprasto jos amžiaus vaikų lygio; tačiau ji neturėjo nei trūkumų bei ydų, dėl kurių būtų buvusi menkesnė už kitas mergaites. Ji darė visai patenkinamą pažangą, jautė man nuoširdžią, gal ir nelabai gilią simpatiją, ir savo atviraširdiškumu, linksmu čiauškejimu, taip pat pastangomis įtikti sužadino ir manyje atitinkamą jausmą, kurio užteko, kad mes būtume patenkintos viena kitos draugyste.

Tatai, *par parenthèse**, gali palaikyti šaltumu tie žmonės, kurie mėgsta postringauti apie angelišką vaikų prigimtį ir skelbia, kad auklėtojų pareiga yra juos dievinti; tačiau čia aš rašau šią knygą, nenorėdama pataikauti tėvų egoizmui, mėgdžioti veidmainius ar malti visokias nesąmones; mano tikslas – pasakoti vien tik tiesą. Aš sąžiningai stengiausi išmokyti ir išlavinti Adelę ir nuoširdžiai pamėgau tą mažąją asmenybę taip, kaip puoselėjau širdyje padėką misis Feirfeks už jos lipšnumą, už jos malonų ir visada pagarbų elgesį su manim, už jos santūrų protą ir būdą.

Tegu, kas nori, peikia mane, jei aš dar pridursiu, kad retkarčiais, kai vaikščiodavau viena po parką, kai išėjusi už vartų žiūrėdavau į vingiuojantį tolimon kelią arba kai Adelė žaisdavo su savo aukle, o misis Feirfeks tvarkydavo uogienes kamaroje, – aš įsmukdavau į vidų, nemačiomis užkopdavau į trečiąjį aukštą, atsidarydavau palėpės dureles ir, užlipusi ant stogo, apžvelgdavau tolimus laukus bei kalvas, įsmeigdavau akis į miglotą horizontą, ir kad tada trokšdavau turėti tokią regėjimo galią, kuri padėtų man prasiskverbti per tas ribas, pasiekti kitokį, judrų pasaulį, pamatyti miestus ir kraštus, kur verda gyvenimas, apie kuriuos aš girdėjau, bet kurių nė karto nemačiau; kad tada svajojau išgyventi ir patirti tai, ko nė nesapnavau, plačiau bendrauti su žmonėmis, susipažinti su įvairesnio charakterio asmenimis negu tie, kurie gyveno mano aplinkoje. Aš didžiai vertinau visas gerąsias misis Feirfeks

* Tarp kitko (*pranc.*).

ir Adelės ypatybes, bet tikėjau, kad pasaulyje yra ir kitoks veiksmingesnio pobūdžio gėris, – o tai, ką aš tikėjau, troškau ir regėti.

Kas papeiks mane? Be abejo, daug kas. Jie pasakys, kad aš amžinai nepatenkinta. Bet ką gi aš galėjau padaryti? Aš jau iš prigimties buvau nenuorama, ir nenustygimas kartais mane imdavo tiesiog kankinti. Tada vienintelė mano paguoda būdavo vaikščioti trečiojo aukšto koridoriumi iš vieno galo į kitą, tyloje bei vienatvėje, ir leisti sielai mėgautis žaviausiais mano vaizduotės mirażais, – o jų man vaidenosi daugybė, ir vienas už kitą buvo gražesni, – jausti, kaip mano širdis plaka iš džiaugsmo, kaip ji susitraukimo momentu apsiniaukia, bet išsiplėsdama kunkuliuoja gyvybe; ir užvis maloniausia buvo įsiklausyti visa savo siela į tą nepabaigiamą pasaką, kurią kūrė ir sekė mano vaizduotė, perpindama ją visokiausiais įvykiais, lūkesčiais, jausmais, liepsningu gyvenimu – visa kuo, ko troškau ir ko negalėjau pasiekti tomis dienomis.

Tuščia tvirtinti, kad žmogus turi būti patenkintas ramybe: jis negali gyventi be veiklos; ir jis susikuria ją, jei jos jam neduoda likimas. Milijonai žmonių yra pasmerkti dar vienodesniam gyvenimui negu tas, kuris teko man, – ir milijonai slapčia maištauja prieš savo dalią. Niekas nežino, kiek maištų – šalia politinių – bręsta kasdieninio gyvenimo gelmėse. Manoma, kad moterys apskritai yra ramios; bet moterys jaučia lygiai taip pat kaip ir vyrai; jos trokšta parodyti savo sugebėjimus ir ieško dirvos savo veiklai kaip jų broliai vyrai; rūščios tradicijų priespaudos suvaržytos, sustingimui pasmerktos, jos kenčia nė kiek ne mažiau, kaip kentėtų jų vietoje priešinga lytis. Ir kada privilegijuotoji lytis tvirtina, kad moters pašaukimas kepti pudingus ir megzti kojines, skambinti rojaliu ir siuvinėti krepšelius, tai šitoks samprotavimas labai siauraprotiškas. Neišmintinga smerkti moteris ar juoktis iš jų, jeigu jos trokšta dar kažką veikti ir mokytis daugiau, negu iš jų lyties reikalauja papročiai.

Viena šitaip vaikštinėdama po koridorių, gana dažnai girdėdavau Greisės Pul juoką, tuos pačius duslius ir kapotus „cha cha cha!“, kuriuos pirmą kartą išgirdus kūnas pagaugais nuėjo. Taip

pat girdėdavau isterišką jos murmesį, dar keistesnį už jos juoką. Būdavo dienų, kada jos kambarėlyje viešpataudavo tylą, bet pasitaikydavo ir tokių, kada tie garsai mane tiesiog stulbindavo. Kartais pamatydavau ją: ji išeidavo iš savo kambario su dubeniu, lėkšte ar padėklu rankoje, pasukdavo į virtuvę ir bematant grįždavo, paprastai ašotėliu porterio nešina (o, atleisk man, romantiškas skaitytojai, kad atskleidžiau grubią tiesą!). Vos tik ją pamačius, mano smalsumas, kurį žadindavo jos keistas juokas, bematant išblėsdavo: jos nerangi figūra ir grubūs veido bruožai neturėjo nieko, kas būtų skatinęs ją susidomėti. Kartą kitą mėginau su ja pasikalbėti, bet ji buvo nešneki: šias mano pastangas paprastai išsyk paversdavo niekais jos trumpi atsakymai.

Kiti šių namų gyventojai: Džonas ir jo žmona, kambarinė Li ir Sofi, prancūzė auklė, buvo padorūs žmonės, bet niekuo ypatingu nepasižymį. Su Sofi dažnai šnekučiuodavausi prancūziškai ir kartais klausinėdavau apie jos tėvynę, tačiau ji neturėjo sugebėjimo vaizdžiai ką nusakyti bei nupasakoti, ir paprastai sulaukdavau tokių neaiškių ir padrikų atsakymų, kurie veikiau atimdavo norą, o ne skatindavo klausinėti.

Taip praėjo spalio, lapkritis ir gruodis. Vieną sausio popietę misis Feirfeks paprašė, kad aš atleisčiau Adelę nuo pamokų, nes ji slogavo; kadangi Adelė šiam prašymui pritarė su tokiau džiaugsmu, kuris man priminė, kaip ir aš pati brangindavau vieną kitą atsitiktinę atostogų dieną savo kūdikystėje, tai mielai sutikau, nusprendusi, jog šiuo atveju reikia parodyti nuolaidumą. Buvo graži, tyki, nors ir gana šalta diena. Visą ilgą rytą aš ištinėjau bibliotekoje ir jaučiausi pavargusi. Misis Feirfeks ką tik buvo parašiusi laišką, kurį reikėjo nunešti į paštą, todėl užsidėjau skrybėlaitę, užsimečiau apsiaustėlį ir pasisiūliau nunešti jį į Hėjaus paštą. Iki šio kaimelio buvo vos pora mylių, ir pasivaikščioti gražią žiemos popietę atrodė vienas malonumas. Užsukusi pas Adelę, kuri patogiai sėdėjo savo kėdutėje prie židinio misis Feirfeks kambaryje, ir padavusi jai pačią geriausią vaškinę jos lėlę (šiaip aš ją laikydavau spintoje, įvyniojusi į sidabrinį popierių), kad ji turėtų su kuo žaisti, taip pat palikusi atsakymėlių knygutę, aš išėjau, pabučiavimu

atsakiusi į jos žodžius: „Revenez bientôt, ma bone amie, ma chère Mademoiselle. Jeannette!“*

Žemė buvo sušalusi į gruodą, oras tykus, ant kelio – nė gyvos dvasios. Norėdama sušilti, iš pradžių ėjau sparčiai, paskiau sulėtinau žingsnius, ėmiau džiaugtis ir gėrėtis tais smagumais, kuriuos teikė malonus sausio mėnesio pavakarys. Buvo trečia valanda; man einant pro varpinę, ką tik nuskambėjo bažnyčios varpas. Gęstanti diena ir žemai ties horizontu spinduliuojanti blanki saulė darė popietį ypač žavų. Aš jau buvau už mylios nuo Tornfildo ir dabar ėjau siauru keliu, kurį iš abiejų pusių supo įvairiausi krūmai. Vasarą čia žydėdavo daugybė laukinių rožių, o rudenį juose nokdavo riešutai ir gervuogės. Net dabar tarp šakelių vietomis raudonavo it brangūs karolėliai erškėčių ir šermukšnių uogos. Bet labiausiai šis kelias žavėjo žiemos metu savo nuošalumu ir belapių medžių tyla. Jei iš toliau ir padvelkdavo vėjelis, čia nepasigirdavo nė mažiausio šlamesio, nes čia nebuvo nei bugienių, nei kokių nors kitokių tos pačios amžinai žaliuojančios padermės medelių, kurie būtų galėję suošti, o nuogi erškėtrožių ir lazdynų krūmai buvo tokie pat nebylūs kaip ir nuzulinti akmenys, kuriais buvo išgrįstas kelio vidurys. Abipus, kiek akys užmatė, plytėjo laukai, kuriuose nesiganė joks gyvulys, o maži rusvi paukšteliai, kartais spurdėję gyvatvorėse, atrodė lyg atskiri parudavę lapai, kurie pamiršo nukristi.

Kelias, kuriuo ėjau į Hėjų, visą laiką kilo aukštytyn. Įpusėjusi savo kelionę, aš prisėdau ant laiptelio, padaryto perkopti per gyvatvorę prie tako į lauką. Geriau susisupusi į paltuką ir susikišusi rankas į movą, nejaučiau šalčio, nors ore smarkiai spigino; tai rodė ledo pluta, apraukusi grindinį, per kurį prieš keletą dienų, po staigaus polaidžio, srauniai plūdo upokšnis. Sėdėdama gerai mačiau Tornfildą: žemai, klonio viduryje, dunksojo pilka masyvi pilis su dantytomis kuorais, ryškiai išsiskirianti giraitės ir daugybės kovarnių lizdų fone. Aš palaukiau iki nusėdo saulė, visa žėrėdama ir mirguliudama pro medžius. Tada atsigrėžiau į rytus.

* Greitai grįžkite, mano mieloji, mano brangioji madmuazele Žanete!
(Pranc.)

Virš kalvos prieš mane raudonavo vos užtekėjęs mėnulis. Nors kol kas jis tebebuvo blyškus it saulėlydžio debesėlis, bet sparčiai skaidrėjo ir kopė aukštyn, apšviesdamas Hėjaus kaimelį, kuris driekėsi kalvos viršūne, paskendęs medžiuose, o iš jo kaminų vingiavo aukštyn mėlyni dūmai. Ligi jo dar buvo mylia kelio, bet visiškoje tyloje aiškiai girdėjau nesudėtingus jo gyvenimo garsus. Mano ausis taip pat pagavo upelių šneką; anapus Hėjaus buvo daug kalvų, ir ten, be abejo, turėjo vinguriuoti upokšniai, tačiau kokuose tarpekliuose ir skardžiuose jie tekėjo, aš nežinojau. Šio vakaro ramybėje girdėjau tiek pačių artimiausių skambų čiurlenimą, tiek tolimiausiųjų duslų gurgesį.

Ir staiga tą tokį mielą pleškenimą ir šnabždesį, tokį tolimą ir drauge tokį aiškų, sudrumstė trunkūs, triukšmingi garsai: pasigirdo stiprus kanopų kaukšėjimas, kažkoks metalo skimbčiojimas, nustelbęs švelnų bangų čiauškesį. Panašiai esti paveiksle, kai priešakiniam plane tamsiais ir storais brūkšniais nupieši rūsčiai dunksančią uolą ar gumbuotą šakoto ažuolo kamieną, kuris uždengia tolumoje vaiskiai mėlynuojančias kalvas, saulėtą horizontą ir baltapūkius debesėlius danguje, kur vienas atspalvis nejučia ištirpsta kitame.

Caksėjimas sklido kanopoms asitrenkiant į kelio akmenis. Artėjo arkllys. Kelio vingis kol kas slėpė jį, bet pasagos skambčiojo vis garsiau. Aš buvau bepasikelianti nuo perlipos, tačiau kelias šioje vietoje buvo siauras, ir aš likau sėdėti, nusprendusi praleisti arklį pro šalį. Tada aš buvau jaunutė, ir visokiausi fantastiški vaizdai, čia džiugūs, čia liūdni, jaudindavo mano vaizduotę. Šalia kitų kvailysčių mano sieloje buvo giliai įstrigę ir vaikystėje girdėtų pasakų paveikslai, o kai jie vėl iškildavo atmintyje, subrendusi jaunystė suteikdavo jiems tą jėgą ir gyvumą, kurių stigo vaikystei. Belaukdama, kol prieblandoje pasirodys artėjęs arkllys, aš prisiminiau kai kurias Besės pasakas, kuriose buvo minima dvasia, Šiaurės Anglijos gyventojų vadinama Gitrašu: toji dvasia, pasiverčiusi arkliu, mulu ar didžiuliu šunimi, baladojasi vienišais keliais, o kartais užklumpa ir pavėlavusius keleivius, – lygiai taip, kaip mane štai po valandėlės tuoj užklups šis atskubęs arkllys.

Ir staiga, kai jis jau buvo čia pat, bet aš vis dar jo nemačiau, be kanopų bildesio, išgirdau gyvatvorės šlamėjimą, ir visai ties manim iš lazdynų tankmės išbėgo didžiulis šuo, kuris, būdamas juodmargis, aiškiai išsiskyrė krūmų fone. Juk kaip tik tokiu šunim galėjo pasiversti Besės nupasakotasis Gitrašas! Padaru, panašiu į liūtą, su ilgais gaurais, stambia galva! Tačiau šuo ramiai prabėgo pro šalį, net nepažvelgęs į mane paslaptینگomis gyvulio akimis, kaip aš iš anksto tikėjaisi. Jam iš paskos pasirodė arklys, – aukštas žirgas, o ant jo raitelis. Žmogiškosios būtybės – raitelio – pasirodymas iškart išsklaidė visus kerus. Niekas niekad nebuvo jojęs ant Gitrašo, jis visada pasirodydavo vienas. O dvasios, kiek aš supratau, nors ir galėdavo įsimesti į nebylių gyvulių kūnus, vargu ar būtų susiviliojusios paprasto žmogaus pavidalu. Ne, čia joks Gitrašas, o tik keleivis, trumpiausiu keliu skubąs į Milkotą. Jam prajojus, ir aš leidausi į kelionę. Tačiau po keleto žingsnių turėjau atsigręžti: išgirdau, kad arklys slidinėja ant apledėjusio kelio. Tą pačią akimirką keleivis šūktelėjo: „Koks velnias čia koją pakišo!“ – ir arklys parkrito. Aš sustojau. Raitelis ir žirgas gulėjo ant žemės. Pribėgo šuo ir, išvydęs nelaimės ištiktą šeiminką ir besikamuojantį arklį, ėmė taip garsiai loti, kad vakaro kalvos skambiu aidu atsiliepė į šį storą lojimą, nepaprastai galingą ir skardų. Paskui, apuostęs parkritusiuosius, pribėgo prie manęs, – tai buvo visa, ką jis įstengė padaryti, nes aplinkui niekas kitas negalėjo ateiti į pagalbą. Aš išklausiau nebylų jo prašymą ir priėjau prie raitelio, kuris stengėsi ištraukti kojas iš kilpų. Sprendžiant iš energingų jo judesių, jis negalėjo būti smarkiai susižeidęs. Vis dėlto aš jį paklausiau:

– Jūs užsigavote, sere?

Nors aš gerai nenugirdau, bet man pasirodė, kad jis nusikeikė; bent taip aš pagalvojau, kai jis, murmeldamas kažką panosėje, neatsakė į mano klausimą.

– Gal aš galiu kuo padėti? – vėl paklausiau.

– Pasitraukite nuošaliau, – atsakė jis, iš pradžių atsiklaupdamas, o paskui ir atsistodamas. Aš paėjau į šalį. Tuoj po to pasigirdo, kaip daužo kanopomis į ledą slidinėjąs žirgas, kuris, lojant šu-

niui ir šūkčiojant raiteliui, stengėsi atsikelti. Aš nejučia atsidūriau už keleto jardų, tačiau nenorėjau visiškai pasišalinti, nepamačiusi, kuo baigsis tos visos pastangos. Laimei, arklys netrukus atsistojo, o šuo nutilo, sudraustas šeimininko žodžių: „Nutilk, Pilotai!“ Dabar keleivis pasilenkęs apčiuopinėjo savo kelį ir blauzdą, tarsi tikrindamas, ar jie nesužeisti. Matyt, jam skaudėjo koją, nes jis prišlubavo prie perlipos, nuo kurios aš ką tik buvau pasikėlusį, ir atsisėdo.

Man norėjosi būti kuo nors naudingai jam ar bent parodyti dėmesio, ir aš vėl priėjau prie jo.

– Jeigu jūs susižeidėte ir jums reikalinga pagalba, sere, aš galiu pašaukti ką nors iš Tornfildo ar iš Hėjaus.

– Ačiū, nereikia. Kaulas nelūžęs, tik nikstelėjau, – ir jis vėl atsistojęs pamėgino žengti, bet nejučiomis iš skausmo sudejavo:

– Ai!

Dar nevisiškai buvo sutemę, mėnulis švietė kaskart skaidriau, ir aš jį mačiau visai aiškiai. Jis vilkėjo jojimo apsiaustą su kailine apykakle ir plieninėmis sagtimis. Apie figūrą spręsti buvo sunku; pastebėjau tik tai, kad jis vidutinio ūgio ir gana petingas vyriškis. Veidas jo buvo tamsus, bruožai griežti, kakta plati. Jo akys buvo surauktais antakiais ir liepsnojo rūsčiu atkaklumu. Nors jis buvo nebe jaunas, tačiau dar ir nepusamžis, – jam galėjo būti kokie trisdešimt penkeri. Aš jo nė kiek nebijojau, tik truputį drovėjausi. Jeigu jis būtų buvęs jaunas, gražus, romantiškas herojus, aš nebūčiau išdrįsusi šitaip įkyriai klausinėti ir siūlyti paslaugas neprasyta. Bet vargu ar buvau kada mačiusi gražų jaunuolį, o juo labiau kalbėjusi su juo. Aš iš įsitikinimo dievinau grožį, elegantiškumą, grakštumą, žavumą, bet jeigu man būtų pasitaikę sutikti šias ypatybes, įsikūnijusias vyriškyje, būčiau instinktyviai pajutusi, kad toks žmogus nieku gyvu negalėtų patraukti manęs, ir šalinusis jo, kaip mes šalinamės ugnies, žaibo ar ko nors kito, kas, nors ir šviesu, bet veikiau baugina, negu traukia prie savęs.

Jeigu nepažįstamasis būtų nusišypsojęs man ir geraširdiškai atsakęs, kai aš kreipiausi į jį, jeigu jis mano pasiūlymą padėti būtų atmetęs maloniai dėkodamas, – aš, galimas daiktas, būčiau nuėju-

si sau ir nejutusi jokio noro toliau teirautis. Tačiau rūsti keleivio išvaizda ir šiurkštus tonas kažkaip paskatino mane nesivaržyti. Kai jis pamojo man eiti, aš likau stovėti ir pareiškiau:

– Aš jokiū būdu negaliu palikti jūsų, sere, tokį vėlyvą metą šiame nuošaliame kelyje, kol įsitikinsiu, kad jūs galite užsėsti ant arklio.

Kai pasakiau tai, jis pakėlė į mane akis. Lig šiol jis vargu ar buvo dirstelėjęs mano pusėn.

– Manyčiau, kad jums pačiai jau seniai metas būti namie, – tarė jis, – jeigu jūs gyvenate kur netoliese. Iš kur jūs?

– Štai iš ten, iš slėnio, ir aš nė kiek nebijau, nors ir vėlu, – juk mėnesiena. Aš mielai nubėgsiu į Hėjų, jei tik jūs norite. Man ir pačiai reikia ten nunešti laišką.

– Jūs gyvenate ten, slėnyje? Jūs norite pasakyti – aname name su kuorais? – paklausė jis, rodydamas į Tornfildo pilį, užlietą sidabrinės mėnulio šviesos ir aiškiai boluojančią tarp medžių, kurie vakarinio dangaus fone atrodė kaip ištisa tamsi miško masė.

– Taip, sere.

– Kieno gi tie namai?

– Misterio Ročesterio.

– Ar jūs pažįstate misterį Ročesterį?

– Ne, niekad nesu jo mačiusi.

– Argi jis ten negyvena?

– Ne.

– O jūs žinote, kur jis dabar?

– Nežinau.

– Jūs, be abejo, ne tarnaitė tuose namuose. Jūs... – Jis nutilo, apmetė akimis mano drabužius, kurie, kaip ir visada, buvo gana paprasti: juodas vilnonis paltukas, juoda kastorinė skrybėlaitė; nei vieną, nei kitą nebūtų dėvėjusi net kilmingos damos kambarinė. Jam, matyt, sunku buvo įspėti, kas aš tokia. Aš jam pagelbėjau:

– Aš esu guvernantė.

– A, guvernantė! – pakartojo jis. – Velniai griebtų, visai pamiršau! Guvernantė! – ir jis vėl atidžiai pažvelgė į mano apdarus. Po keleto minučių jis pasikėlė nuo perlipos, bet, vos pamėginus eiti, jo veidą iškreipė skausmas.

– Aš jūsų nesiūsiu pašaukti pagalbos, – pasakė jis, – bet jūs pati galite truputį man padėti, jei būsite tokia maloni.

– Gerai, sere.

– Gal jūs turite skėtį, kuris man atstotų lazda?

– Ne.

– Tai pamėginkite paimti mano arklį už pavadžio ir priveskite jį. Ar nebijosite?

Pati viena būčiau bijojusi ir paliesti arklį, bet paprašyta turėjau klausyti. Pasidėjusi ant perlipos movą, priėjau prie aukšto žirgo ir pamėginau paimti jį už apynasrio, bet jis buvo smarkus ir neleido man prisiartinti prie jo. Aš keletą kartų bandžiau nustverti už pavadžio, bet veltui. Mane baisiai gąsdino jo priešakinės kanopos, kuriomis jis kapojo žemę. Nepažįstamasis kurį laiką stebėjo mane ir galiausiai susijuokė:

– Matau, – pasakė jis, kad kalnas atsisako eiti prie Mahometo, todėl lieka Mahometui prieiti prie kalno. Prašau padėti man.

Aš priėjau.

– Atleiskite, – tarė jis, – aplinkybės verčia mane pasinaudoti jūsų pagalba.

Jis padėjo sunkią ranką man ant peties ir, gerokai užsigulęs ant jo, nušlubavo iki arklio. Vos pačiupeš jį už apynasrio, kaipmat suvaldė arklį ir užšoko ant balno, nors visas jo veidas persikreipė iš skausmo dėl išnarintos kulkšnies.

– Dabar, – tarė jis, atleisdamas kietai prikąstą apatinę lūpą, – paduokite man dar vytinį; antai jis guli prie gyvatvorės.

Aš suradau jį ir padaviau.

– Dėkui jums. Dabar skubėkite su laišku į Hėjų ir kuo greičiausiai grįžkite namo.

Pentiniais paliestas arklys iš pradžių atsistojo piestu ir pasitraukė ataturpstas, paskui, pasileidęs šuoliais, bematant išnyko; jam iš paskos nudūmė šuo, ir visi trys dingo, –

Tarsi šilojas, tyrlaukiuos

Pagautas pikto vėjo.

Aš pasiėmiau movą ir daviau valią žengti kojoms. Įvykis pasibaigė ir nuslinko į praeitį; jame nebuvo nieko reikšmingo, nie-

ko romantiško ir, galima sakyti, nieko įdomaus; ir vis dėlto jis nors vienai valandai pajavairino monotonišką mano gyvenimą. Atsirado žmogus, kuriam prireikė mano pagalbos, ir jis jos paprašė, o aš ją suteikiau. Man buvo malonu jausti, kad ir aš jau šį tą padariau. Nors mano paslauga buvo menkutėlė ir atsitiktinė, tačiau aš turėjau progos veikti, o man taip buvo įgrisęs tas vienodas gyvenimas. Šis naujas veidas buvo lyg naujas paveikslas, atsiradęs mano atminties galerijoje, ir jis atrodė toks nepanašus į visus kitus ten kabančius paveikslus: pirmiausia, todėl, kad tai buvo vyriškio veidas, o antra – kad jis buvo tamsus, ryžtingas ir rūstus. Jis tebestovėjo man akyse, kai aš įėjau į Hėjaus miestelį ir ėmečiau laišką į pašto dėžutę. Aš mačiau šį veidą prieš save, eidama į pakalnę ir skubėdama namo. Priėjusi tą pačią perlipą, stabtelėjau valandėlę, apsidairiau ir pasiklausiau, tarsi laukdama, kad vėl išgirsiu kanopų bildesį kelyje ir pamatysiu raitelį su jojimo apsiaustu ir niufaundlendų veislės šunį, panašų į Gitrašą. Tačiau prieš mane dūlavo tik gyvatvorė ir apkarpytas gluosnis, nebyliai iškėlęs tankią savo viršūnę mėnesienos šviesoje. Aš girdėjau tik tai, kaip gūšiais užteldavo vėjas už mylios nuo čia Tornfildo medžiuose. Ir kai pažiūrėjau žemyn, į tą pusę, iš kurios sklido tas šnaresys, mano žvilgsnis, nukrypęs į pilį, viename fasado lange išvydo mirkčiojantį žiburį. Tai priminė man, kad jau vėlus metas, ir aš nuskubėjau namo.

Man nesinorėjo grįžti į Tornfildą. Peržengti jo slenkstį reiškė grįžti į sustingusį gyvenimą. Pereiti tylų vestibulį, užkopti tamsiais laiptais, sėdėti savo vienišame kambarėlyje, o po to grįžti pas visuomet ramią misis Feirfeks ir praleisti ilgą žiemos vakarą su ja, tik su ja, – vien tik mintis apie tai galėjo iškart nuslopinti tą menkutį dvasios pakilimą, kurį sužadino šis pasivaikščiavimas, ir vėl surakinti mano jėgas beviltiškais vienodo ir per daug tylaus gyvenimo grandinėmis, – to gyvenimo, kurio teikiama ramybė ir patogumų aš jau nebemokėjau branginti. Kaip pravartu būtų man tada buvę atsidurti audrų ir skurdaus gyvenimo sūkuryje, kad rūsti ir karti patirtis išmokytų ilgėtis ramybės, kuria dabar taip bodėjausi! Taip, tai man buvo lygiai taip

pravartu, kaip žmogui, kuris ilgai užsisėdi per daug patogiame krėsele, praverčia gerokai pasivaikščioti; savo gyvenimo sąlygų verčiama, aš lygiai taip pat troškau permainos, kaip tas žmogus progos prasimankštinti.

Aš stabtelėjau ties vartais, stabtelėjau vejoje priešais namą. Ėmiau vaikščioti į vieną ir į kitą galą grįšta alėja. Abejos paradinės durys jau buvo uždarytos, ir aš negalėjau pažvelgti į vidų. Tačiau to aš nė nenorėjau. Ir mano žvilgsnis, ir mano siela, atrodė, traukėsi atbuli nuo to niūraus namo, nuo to pilko pastato, pilno tamsių užkaborių, – bent man tada jis taip atrodė, – ir kilo į plytintį virš manęs dangų, į žydrą jūrą, be mažiausio debesėlio. Mėnulis iškilmingai vis kilo ir kilo, jo skritulys, rodos, žvelgė aukštyn, kas kartą toliau ir toliau palikdamas kalnų viršūnes, iš už kurių patekėjo, ir skverbdamasis į zenitą, neišivaizduojamai giliai ir neaprepiamai tolimą vidurnakčio dangaus tamsą. O jam iš paskos sekė mirksinčios žvaigždės; į jas įsižiūrėjus, suvirpo mano širdis ir gyslomis karščiau ėmė tekėti kraujas. Bet kartais užtenka mažo dalykėlio gražinti mus į žemę: vestibulyje išmušė laikrodis, privertęs mane atitrūkti nuo mėnulio ir žvaigždžių; aš atidariau šalutines duris ir įėjau.

Vestibulyje nebuvo visiškai tamsu, pačioje palubėje degė bronzinė lempa; tačiau jo sienas ir apatines ažuolinių laiptų pakopas rausvino lig šiol nematytas malonus žioravimas, sklindąs iš didžiosios sveitainės, kurios suveriamos durys buvo atdaros; židinyje maloniai plaukstėsi liepsna, svaidydama atspindžius ant marmurinių plokščių ir varinių grotelių, ant puošnių purpurinių užuolaidų bei poliruotų baldų. Ji taip apšvietė ties židiniu sėdinčių žmonių grupę. Tačiau vos spėjau akimirką apžvelgti ją, vos mane pasiekė linksmi balsai, tarp kurių, man rodos, pasigirdo ir Adelės balsas, duris staiga kažkas užtrenkė ir viskas dingo.

Aš nuskubėjau į misis Feirfeks kambarį; tenai irgi kūrenosi ugnis, bet žvakės nebuvo uždegtos, nesimatė ir pačios šeimininkės. Užtat, patogiai įsitaisęs ant kilimo, vienut vienas sau gulėjo, rimtai žiūrėdamas į liepsnojantį židinį, didžiulis juodmargis gauaruotas šuo, visai panašus į mano sutiktą pakelėje Gitrašą.

– Pilotai! – šūktelėjau aš jį vardu, nes jis buvo toks panašus į aną.

Šuo pasikėlė ir priėjęs ėmė uostyti mane. Aš paglosčiau jį, ir jis pavizgino pasipūtusią uodegą. Tačiau šis padaras man vis vien atrodė lyg kažkokia fantastiška būtybė, – negalėjau įsivaizduoti, iš kur jis čia atsirado. Aš paskambinau, norėdama paprašyti žvakės ir, be to, sužinoti, iš kur šis atvykėlis. Įėjo Li.

– Kas čia per šuo?

– Jį parsivedė šeimininkas.

– Kas?

– Šeimininkas, misteris Ročesteris. Jis ką tik parvyko.

– Tikrai! Ir misis Feirfeks dabar pas jį?

– Taip, ir mis Adelė. Jie visi svetainėje, o Džonas išvažiavo gydytojo. Šeimininkui įvyko nelaimė: jo arklys parkrito, ir jis išsinarino kulkšni.

– Gal arklys parkrito pakeliui į Hėjų?

– Taip, jojant į pakalnę. Jis paslydo ant apledėjusio kelio.

– A... Malonėkite man atnešti žvakę, Li!

Li tuoj atnešė žvakę, o jai iš paskos įėjo misis Feirfeks, kuri pakartojo man jau girdėtą naujieną, pridurdama, kad gydytojas, misteris Karteris, jau atvykęs ir esąs dabar pas misterį Ročesterį. Po to ji išėjo pasirūpinti arbata, o aš pasikėliau į viršų nusirengti.

XIII SKYRIUS

Turbūt vykdydamas gydytojo nurodymą, misteris Ročesteris anksti nuėjo gulti tą vakarą ir vėlai atsikėlė kitą rytą. Nulipęs žemyn, jis iš karto ėmėsi reikalų: jo laukė atvykęs dvaro valdytojas ir keletas nuomininkų.

Mums su Adele teko išsikraustyti iš bibliotekos, kuri dienos metu dabar buvo naudojama kaip priimamasis lankytojams. Viename viršutiniame kambaryje buvo pakurta ugnis, aš perkėliau ten mūsų knygas ir paverčiau jį klase. Tą rytą įsitikinau, kad Tornėldas visiškai pasikėtė: dingo ta bažnytinė tylė, kone kas valandą

jis paėmė apdailą, parregrimis nėrūnūs ir žvilgantį akdas, graikišias perpetinės juostos klostes ir auksinę rozę – ir po šiuo portretu užrašė: „Blanš, puiki jauna aristokratė.“

– Ir jeigu ateityje kartais vėl imsi įsivaizduoti, kad patinki misteriiui Ročesteriui, pasistatyk šiuos du paveikslus ir palygink juos. Pasakyk sau: „Misteris Ročesteris, be abejo, laimėtų šios kilminingos ledi meilę, jeigu tik to norėtų, tad nejaugi galima pamanyti, kad jis rimtai prasidėtų su šia bjauria, nuskurdusia plebėja?“

– Taip ir padarysiu, – tariau pati sau ir, tvirtai pasiryžusi tesėti, palengva nusiraminau ir užmigau.

Ir aš tesėjau savo žodį. Mano pačios atvaizdui brūkštelėti pieštuku užteko poros valandų, ir, nepraslinkus nė porai savaičių, aš baigiau ant dramblio kaulo plokštelės piešti įsivaizduojamos Blanš Ingrem miniatiūrinį portretą. Ji atrodė labai patraukli ir, kai aš palyginau ją su savo pačios atvaizdu, kontrastas buvo toks įspūdingas, kad man nebegalėjo likti jokių iliuzijų. Šis darbas man išėjo į naudą: mano rankos ir galva turėjo ką veikti, o nauji jausmai, kuriuos aš norėjau neišdildomai įdiegti į savo širdį, sutvirtėjo ir sutarpo.

Netrukus man su džiaugsmu teko įsitikinti, kad tas sveikas jausmų sudrausminimas gerai paveikė mano dvasinę būseną. Jo dėka aš galėjau ramiai laukti visokių netikėtumų. Jeigu jie mane būtų užklupę nepasiruošusią, aš būčiau gal ne tik neįstengusi sutramdyti savo jausmų, bet ir neleisti jiems atvirai pasireikšti.

XVII SKYRIUS

Praslinko savaitė, o apie misterį Ročesterį nebuvo jokių žinių; praėjo dešimt dienų, o jis vis negrįžo. Misis Feirfeks pasakė, kad ji nenustebsianti, jei jis tiesiog iš Lizo iškeliausias į Londoną, o iš ten į Prancūziją ir kokius metus nesirodys Tornfilde: praeityje jis neretai šitaip išvykdavo, niekam nė žodžio netaręs. Tai išgirdusi, aš pajutau, kaip mane nupurtė keistas šaltis ir širdyje pasidarė silpna. Nedaug trūko, kad mane vėl būtų suėmęs sunkus nusivy-

limas, bet, sukauptusi valią ir prisiminusi savo nusistatymą, bema- tant sutramdžiau savo jausmus. Aš net nusistebėjau, kaip greitai man pavyko įveikti šį laikiną svyravimą, kaip lengvai nuvijau į šalį didžiai klaidingą mintį, kad misterio Ročesterio kelionės ku- riuo nors atžvilgiu gali turėti man didelės svarbos. Tačiau aš su- tramdžiau save, anaip tol ne vergiškai nusižemindama; priešingai, aš tariau sau:

– Tu nieko bendro neturi su Tornfildo šeimininku; jis tik moka tau algą už savo globotinės mokymą, ir tau dera būti dė- kingai, kad jis taip pagarbiai ir maloniai su tavim elgiasi; tai visai natūralu, kai jis mato, jog tu sąžiningai atlieki savo pareigą. Būk tikra, kad tai yra vienintelis ryšys, kurį jis gali pripažinti tarp ju- dviejų. Todėl nedaryk iš jo švelniųjų savo jausmų, džiaugsmo bei sielvarto objekto. Jis ne tavo luomo žmogus; laikykis savo kastos ir turėk pakankamai savigarbos, neleidžiančios tau atiduoti visų savo širdies ir sielos jėgų tam, kuris visai iš tavęs nelaukia šitokio dosnumo ir kuris iš tolo tik pasijuoktų.

Aš ramiai tęsiau kasdienes pamokas su Adele, tačiau kartkar- tėmis ateidavo į galvą neaiški mintis, ar nevertėtų man pasitraukti iš Tornfildo. Nejučia aš iš anksto kūriau skelbimus ir spėliojuau, kur galėčiau surasti naują vietą. Su šiomis mintimis neradau rei- kalo kovoti; aš laisvai leidau joms plėstis ir kerotis.

Kai nuo misterio Ročesterio išvykimo buvo praslinkę jau porą savaičių, vieną dieną misis Feirfeks iš pašto gavo laišką.

– Jis nuo šeimininko, – pasakė ji, permetusi akimis adresą. – Perskaitytę mes veikiausiai sužinosime, ar mums teks laukti jo par- grįžtant, ar ne.

Kol ji perlaužė antspaudą ir skaitė laišką, aš gėriau kavą (mes tuo momentu pusryčiavome). Kava buvo karšta, ir, matyt, kaip tik dėl to mano skruostai staiga nukaito. Bet kodėl sudrebėjo man ranka ir aš netyčia pusę puodelio išpyliau į lėkštutę, – apie tai man visai nesinorėjo galvoti.

– Štai aš kartais pagalvoju, kad mes gyvename per daug ra- miai, tačiau dabar mums teks gerokai paplušėti, bent jau kurį lai- ką, – pasakė misis Feirfeks, tebelaikydama laišką prieš save.

Prieš paklausdama, kas atsitiko, aš iš naujo surišau Adelei prijuostę, paskui padaviau jai dar vieną bandelę ir pripyliau puodelį pieno. Tik po to nerūpestingai paklausiau:

– Misteris Ročesteris sugrįš turbūt dar negreitai?

– Priešingai, labai greitai, po trejeto dienų, kaip jis rašo, – tai yra ateinantį ketvirtadienį. Ir ne vienas. Dievaižin kiek aukštų ponų atvažiuos drauge su juo iš Lizo. Jis liepia paruošti visus geriausius miegamuosius ir aptvarkyti biblioteką bei svetaines. Laiške man paveda pasamdyti keletą talkininkų virtuvei iš „Džordžo“ viešbučio Milkote arba iš kur kitur. Damos atsiveš savo kambarines, o džentelmenai – kamerdinerius, – visi namai knibždėte knibždės svečių.

Ir misis Feirfeks, greitosiomis papusryčiavusi, nusiskubino pradėti didžiosios ruošos darbus.

Tas tris dienas, kaip ji ir pasakė, buvo tikras darbymetis. Lig šiol man atrodė, kad Tornfildo pilyje visi kambariai švarutėliai ir gražiausiai sutvarkyti, bet, pasirodo, mano gerokai apsirikta. Į pagalbą buvo pasamdytos trys moteriškės, ir prasidėjo toks šveitimas bei šlavimas, toks mazgojimas bei kilimų dulkinimas, toks paveikslų, veidrodžių ir sietytų šluostymas, toks miegamųjų kūrenimas, antklodžių ir patalų džiovinimas priešais židinius, kokio aš kaip gyva nebuvau mačiusi. Adelė lakstė per tą sąmyšį it patrakusi, nes pasiruošimas sutikti svečius ir jų laukimas, atrodė, ją nepaprastai džiugino. Ji pareikalavo, kad Sofi peržiūrėtų visus jos „tualetus“, kaip ji vadino savo sukneles, pataisytų tas, kurios buvo išėjusios iš mados, ir sutvarkytų naujasias. Pati ji nieko neveikė, tik švaistėsi po paradinius kambarius, šokinėjo ant lovų, vartėsi, karstėsi ant čiužinių ir pagalvių, sukrautų priešais kaitriai degančius židinius, kurių liepsna tiesiog staugė kaminuose. Aš ją atleidau nuo pamokų, nes misis Feirfeks įkinkė į darbą ir mane. Pati kiauras dienas plušėjau kamaroje, padėdama (veikiau – kliudydama) jai ir virėjai. Mokiausi daryti kremus, varškės keksus ir prancūziškus pyragaičius, kepti paukštieną ir puošti desertinius patiekalus.

Svečių laukėme ketvirtadienio pavakary, pietums, apie šeštą valandą. Aš buvau užsiėmusi ruoša, ir man nebuvo kada svaičioti. Man atrodo, kad aš buvau tokia pat veikli ir linksma kaip ir visi kiti, nekalbant jau apie Adelę. Tačiau būdavo valandėlių, kada mano linksmumą apniaukdavo lyg koks tamsus debesėlis; man vėl nejučiom užeidavo ankstesnė abejonių, blogų nujautimų ir tamsių spėliojimų nuotaika. Ji apnikdavo mane ypač tada, kai aš matydavau, kad pamažu atsidaro trečiojo aukšto durys (pastaruoju metu jos visą laiką būdavo užrakintos) ir pasirodo Greisė Pul su iškrakmolytu kyku, balta prijuoste ir skarele ant kaklo, kai aš pastebėdavau, kaip ji be garso sėlina koridoriumi su veltinėmis šlepetėmis, kaip dairosi į tvarkomus, aukštyn kojom apversčius kambarius, šen bei ten probėgšmais taria kokį žodį valytojoms, paaiškindama, kaip nublizginti groteles ir nuvalyti židinio marmurą, kaip išimti iš tapetų dėmes, o po to eina toliau. Šitaip kartą per dieną ji nusileisdavo į virtuvę, pavalgydavo ten pietus, išrūkydavo prie židinio pypkutę ir grįždavo atgal, nešina ąsočiu porterio, kurį išgerdavo smagumo dėlei niūrioje trečiojo aukšto landynėje. Iš dvidešimt keturių valandų ji tik vieną praleisdavo apačioje su kitais tarnais. Visą kitą laiką jinai ištūnodavo žemame, ąžuolo paneliais išmuštame kambaryje. Ten ji siūdavo susigūžusi ir, be abejo, kraupiai kvatodavo, vienut viena, it kalinys požemio urve.

Visų keisčiausia buvo tai, kad niekas iš namiškių, išskyrus mane, visai nekreipė dėmesio į keistą jos elgesį ir nesistebėjo. Niekas nešnekėdavo, ką ji veikia, kokį darbą dirba, niekas neužjautė jos, kad ji tokia vieniša ir užsidariusi. Tiesa, kartą aš šį tą nugirdau iš Li ir vienos valytojos pašnekesio veikiausiai apie Greisę Pul. Ką Li pasakė, aš gerai nesupratau, bet valytoja atsakė:

– Ji turbūt gauna gerą algą?

– Taip, – atsakė Li. – Aš irgi norėčiau tiek pat gauti. Ne dėl to, kad skųščiausi savo alga, ne, Tornfilde tarnams nešykštima, tačiau ji nesudaro nė penktosios dalies to, ką gauna misis Pul. Ir ji taupo tuos pinigus: kas trys mėnesiai neša juos į Milkoto banką. Aš nė kiek neabejoju, kad jeigu ji iš čia išeitų, tai galėtų gyventi vien iš

savo santaupų, bet, matyt, ji pripratusi prie šių namų. Be to, jai dar nėra nė keturiasdešimt, ji stipri ir viską gali padaryti. Jai dar per anksti mesti darbą.

– Ji turbūt gera darbininkė? – paklausė valytoja.

– O, ji puikiai supranta, ko iš jos reikalaujama, ir jos mokytį nereikia, – reikšmingai patvirtino Li. – Juk ne kiekvienas sutiktų būti jos vietoj, kad ir kokius pinigus gautų.

– Žinoma, ne kiekvienas, – išgirdau atsakymą. – Aš stebiuosi, kodėl šeimnininkas...

Valytoja buvo bedėstanti toliau, bet čia Li staiga grįžtelėjo ir, pastebėjusi mane, tuoj niuktelėjo į pašonę savo pašnekovei.

– Argi ji nežino? – išgirdau, kaip sušnibždėjo valytoja.

Li papurtė galvą, ir jų šneka, žinoma, pasibaigė. Aš supratau tiktai, kad Tornfilde esama kažkokios paslapties ir kad tą paslaptį sužinoti buvo man užginta.

Atėjo ketvirtadienis. Visi darbai buvo baigti dar iš vakaro: pakloti kilimai, pakabintos lovų užuolaidos, užtiestos baltos kaip sniegas lovatiesės, sutvarkyti tualetų staliukai, baldai nublizginti, vazos primerktos gėlių. Miegamieji ir svetainės spindėjo tokia švara, kokią tik jiems galėjo suteikti valytojų rankos. Vestibiulis irgi buvo iššveistas. Didžiulis drožinėtas laikrodis, taip pat laiptų pakopos ir turėklai tiesiog veidą rodė. Valgomajame bufetas žėrėjo sidabrinį indų spindesiu, svetainėje ir buduare visur aplinkui žydėjo tropinių gėlių vazos.

Diena slinko vakarop. Misis Feirfeks užsivilko savo puošniausią juodo aksomo suknią, užsimovė pirštines ir prisisegė auksinį laikrodėlį, – jai buvo pavesta sutikti svečius, išvedžioti damas po kambarius ir visa kita. Adelė taip pat pareikalavo, kad ją aprengtų, nors man atrodė, jai maža tebuvo vilties tikėtis, kad ji bus pašaukta prie svečių jau pačią pirmąją dieną. Tačiau, norėdama jai suteikti smagumą, leidau Sofi apvilkti ją viena jos trumpa, bet puošnia muslinine suknele. Man pačiai nebuvo jokio reikalo persirengti. Aš žinojau, kad manęs niekas nepakvies iš jaukiosios mano buvėnės, kuria man tapo klasės kambarys. O čia dabar man buvo „nerimo meto rami užuovėja“.

Buvo miela, giedra pavasario diena, viena iš tų dienų, kurios kovo pabaigoje ar balandžio pradžioje nušviečia žemę, pranašaudamos vasarą. Saulė jau buvo visai arti laidos, bet pavakarys pasitaikė šiltas. Ir aš sėdėjau prie atviro lango klasės kambaryje.

– Jau vėloka, – pasakė misis Feirfeks, įėjusi pas mane su savo šlamančia suknia. – Kaip gerai, kad pietus liečiau paruošti valanda vėliau, negu buvo nurodęs misteris Ročesteris, nes dabar jau pradžia septintos. Aš pasiūniau Džoną prie vartų pasižiūrėti, ar nieko nepastebės kelyje: iš ten gana toli matyti į Milkoto pusę. – Jinai priėjo prie lango. – Štai jis jau čia! – kalbėjo ji. – Na, Džonai (misis Feirfeks persisvėrė per palangę), kas girdėti?

– Jie atvažiuoja, – atsakė tasai. – Po dešimties minučių bus čia.

Adelė prilėkė prie lango. Aš nusekiau paskui ją, tačiau pasistengiau atsistoti taip, kad mane slėptų užuolaida ir, matydama viską, pati likčiau nematoma.

Tos Džono dešimt minučių mums labai prailgo, bet pagaliau sudardėjo ratai, ketvertas raitelių šuoliu įlėkė į alėją, o paskui juos atriedėjo dvi atviros kariatės, kuriose plevėsavo vualiai ir lingavo plunksnos. Du raiteliai buvo elegantiški jaunuoliai, trečiasis pasirodė besąs misteris Ročesteris; jis jojo ant juodo žirgo, Mesruro, o priešais jį šokinėjo Pilotas. Greta jojo ledi. Jos violetinis jojimo kostiumas beveik lietė žemę, ilgas vualis plevėsavo vėjyje; susipynusios su klostėmis, jai ant pečių plaikstėsi juodos it varno sparnas garbanos.

– Mis Ingrem! – sušuko misis Feirfeks ir nuskubėjo į apačią užimti savo posto.

Kavalkada bematant pralėkė alėjos vingiu ir dingo man iš akių, pasislėpdama už rūmų kampo. Adelė ėmė prašyti, kad leisčiau į apačią, bet aš pasisodinau ją ant kelių ir pamėginau išaiškinti, kad jinai nieku gyvu negalvotų pasirodyti damoms nei dabar, nei kada nors vėliau, nebent būtų specialiai pakviesta, ir kad misteris Ročesteris labai dėl to supyktų. Išgirdus tai „jai skruostais nusirito graudžios ašaros“, bet, išvydusi, kad mano veidas griežtas, nusišluostė akis.

Iš vestibulio dabar pasigirdo linksmas klegesys. Žemi vyrų balsai ir sidabrinis damų čiauškesys sudarė harmoningą derinį, kuriame iš visų kitų išsiskyrė, nors ir nestiprus, bet gana skardus Tornfildo pilies šeimininko balsas, kai jis sveikino su atvykimu kilmingus ir elegantiškus svečius. Paskui laiptais ėmė kaukšėti lengvi žingsniai, iš koridoriaus pasklido kojų čiuženimas, tylus, linksmas juokas, durų varstymas, šnibždesys.

– *Elles changent de toilettes*, – prašneko Adelė, kuri gaudyte gaudė kiekvieną garsą, ir atsidususi pridūrė: – *Chez maman, quand il y avait du monde, je le suivais partout, au salon et à leurs chambres; souvent je regardais les femmes de chambre coiffer et habiller les dames, et c'était si amusant: comme cela on apprend**.

– Ar dar neišalkai, Adele?

– *Mais oui, Mademoiselle: voila cinq ou six heures, que nous n'avons pas mangé***.

– Gerai, kol damos tebėra savo kambariuose, aš pamėginsiu nusileisti į apačią ir tau šio to atnešti.

Ir, išsėlinusi iš savo celės, aš atsargiai prasmukau į užpakalinius laiptus, kuriais galima buvo nusileisti tiesiai į virtuvę. Šioje namo dalyje zuite zujo tarnai ir dvelkė nepakenčiamu karščiu. Sriuba ir žuvis buvo jau beveik gatavos, ir virėja triūsė ties krosnimi tokioje dvasios ir kūno būklėje, kad reikėjo bijoti, jog ji galų gale pati nesuliepsnotų. Šeimyninėje prie židinio šildėsi du vežėjai ir trys kamerdinieriai. Kambarinės veikiausiai buvo viršuje drauge su savo poniomis. Lakstė nauji tarnai, pasamdyti Milkote. Pro šią maišatį aš galiausiai pasiekiau podėlį, kur pasiėmiau šaltos keptos vištienos, baltos duonos, keletą pyragaičių, porą lėkščių, peilį su šakute ir su šiuo grobiu pasiskubinau grįžti atgal. Man jau pasiekus koridorių ir uždarant užpakalinių laiptų duris, staiga suaidėjęs

* Jos persirengia. Kol aš gyvenau su mama ir pas ją būdavo aukštų svečių, aš visur eidavau su damomis – ir į svetainę, ir į kambarius; dažnai žiūrėdavau, kaip kambarinės šukuodavo ir rengdavo jas, ir tai būdavo taip įdomu. Bežiūrint ir pačiai galima išmokti (*pranc.*).

** O taip, panele! Jau praslinko penkios ar šešios valandos nuo to laiko, kai valgėme (*pranc.*).

klegesys įspėjo mane, kad damos ruošiasi palikti savo kambarius. Norint grįžti atgal į klasę, man reikėjo praeiti pro duris ir tuo pačiu rizikuoti, kad viešnios gali užklupti mane besėlinančią su pasigrobtu maistu. Todėl aš sustojau šiame koridoriaus gale, kur, nesant langų, tvyrodamo sambrėška, o dabar, saulei nusileidus ir ėmus temti, buvo ir visai tamsu.

Bematant iš kambarių pasipylė viena po kitos gražiausios viešnios: linksmai bei grakščiai jos ėjo pro duris, ir jų suknelės švituliavo prieblandoje. Valandėlei damos susispietė kitame koridoriaus gale, ir aš girdėjau, kaip jos negarsiai čiauškėjo švelniais balseliais. Paskui jos nusileido laiptais taip pat lengvai ir tyliai, kaip kad nuo kalvos nuslenka šviesios miglos banga. Jų būrelis man paliko pirmą kartą gyvenime regėto aristokratiško grakštumo įspūdį.

Grįžusi aš radau Adelę, kaišiojančią galvą pro praviras duris.

– Kokios gražuolės! Sušuko ji angliškai. – O, kaip aš norėčiau būti drauge su jomis! Kaip atrodo, ar misteris Ročesteris pasikvies mus po pietų?

– Nemanau. Misteris Ročesteris ir taip turi apie ką galvoti. Pamiršk tas ledi šįvakar. Gal rytoj jas pamatysi. Štai atnešiau tau valgyti.

Ji buvo tikrai išalkusi, ir todėl vištiena su pyragaičiais padėjo kuriam laikui nukreipti jos dėmesį. Gerai, kad aš pasirūpinau valgiu, kitaip mes abi ir Sofi, kuriai nunešiau dalį mūsų užkandžių, rizikavome likti visai be pietų: apačioje visi buvo per daug užsiėmę, kad mus prisimintų. Desertas buvo paduotas tikrai po devintos, ir dešimtą tarnai dar tebelakstė į visas puses su padėklais ir kavos puodeliais. Adelei aš leidau gulti daug vėliau, nes ji pareiškė, kad tikrai neužmigsianti, kol apačioje be atvangos trankomos durys ir laksto žmonės. Be to, pridūrė ji, misteris Ročesteris gali pakviesti mus, kada ji bus jau nusirengusi; „*et alors, quel dommage!*“*

Aš sekiau pasakas, kol jai nusibodo klausytis, o paskui išėjau su ja į koridorių. Lempa vestibulyje buvo uždegta, ir, persisvėrus

* Ir kaip gaila tada būtų! (*Pranc.*)

per baliustradą, jai buvo smagu stebėti, kaip skuba į vieną ir į kitą pusę tarnai. Jau vėlų vakarą svetainėje, kur buvo perkeltas pianinas, pasigirdo muzikos garsai. Mudvi su Adele susėdome ant viršutinės laiptų pakopos pasiklausyti. Ir štai, pianinui aidint, pasigirdo skambus balsas, – dainavo kažkuri ledi, ir melodija aidėjo nuostabiai švelniai. Po solo sekė duetas, o po to – linksma keliais balsais atlikta dainelė. Protarpiais suaidėdavo gyvos kalbos. Aš klausiausi gana ilgai ir staiga pajutau, kad mano klausa atsidėjusi analizuoja tuos garsus, stengdamasi jų užesyje sugauti misteriu Ročesteriui būdingas intonacijas; ir kai man galiausiai pavyko išskirti jo balsą iš bendro gaudesio, pamėginau suprasti bent atskirus žodžius.

Laikrodis išmušė vienuoliktą. Aš pažvelgiau į Adele, kurios galva jau spėjo palinkti prie mano peties. Jos akys jau merkėsi, ir aš, paėmusi ją ant rankų, nunešiau į lovą. Jau beveik pirmą valandą džentelmenai ir ledi išsiskirstė į savo kambarius.

Rytojaus diena buvo tokia pat graži kaip ir vakarykštė; svečiai suruošė ekskursiją į dvaro apylinkes. Jie iškeliavo gana anksti, vieni raiti, kiti kariatomis. Aš mačiau, kaip jie išvyko ir kaip grįžo. Misis Ingrem, kaip ir vakar, buvo vienintelė ledi, kuri jojo raita, ir, kaip vakar, misteris Ročesteris šuoliavo šalimais. Jie abu truputį atsiliko nuo visos ekskursijos. Šią aplinkybę aš nurodžiau misis Feirfeks, kuri stovėjo su manimi prie lango.

– Jūs sakėte, jog nepanašu, kad jie kada nors susituoktų, – pasakiau aš, – bet matote, kad misteris Ročesteris aiškiai labiau linksta į ją nei į kitas ledi.

– Taip, atrodo, jisai žavisi ja.

– O jinai juo, – pridūriau aš. – Žiūrėkite, kaip ji palenkia į jo pusę galvą, tarytum stengdamasi, kad niekas negirdėtų. Norėčiau pamatyti jos veidą, – man lig šiol dar neteko žvilgtelėti į ją.

– Jūs ją pamatysite šįvakar, – atsakė misis Feirfeks. – Aš sakiau misteriu Ročesteriui, kaip nekantriai laukia Adelė, kada ji bus pristatyta damoms, ir jis pasakė: „Ak, taip? Tegu ateina į svetainę po pietų, ir paprašykite mis Eir atlydėti ją.“

– Tai jis pasakė, be abejo, iš mandagumo; esu įsitikinusi, kad man nėra reikalo ten eiti, – atsakiau aš.

– O ne. Aš priminiau jam, kad jūs, nepratusi dalyvauti pokylyje prie svečių, vargu ar panorėsite pasirodyti tokioje linksmoje draugijoje, kur jūs nepažįstate nė vieno. O jis skubiai atkirto: „Nieko! Jeigu ji nenorės, pasakykite, kad aš primygtinai reikalauju, o jeigu užsispirs, pasakykite, kad aš pats nueisiu ir atsivesiu ją.“

– Tokių rūpesčių aš jam nepadarysiu, – atsakiau. – Jeigu kitaip negalima, aš nueisiu, nors ir labai nenoriu. Ar jūs būsite tenai, misis Feirfeks?

– Ne. Aš išsiprašiau, ir jis atleido mane. Aš jus pamokysiu, kaip turite pasielgti, kad išvengtumėte formalaus pristatymo svečiams, kuris yra pats nesmagiausias. Įeikite į svetainę, kol ji dar tuščia, dar ponioms nepasikėlus nuo pietų stalo, ir išsirinkite kokį ramų kampilį. Kai jau įeis džentelmenai, jums nėra reikalo pasilikti, nebent pati norėsite. Tegu tik misteris Ročesteris pamato, kad jūs esate, ir tada nemačiom išsprukite, – niekas jūsų nepastebės.

– Ar šie svečiai ilgai čia viešės, kaip jums atrodo?

– Gal porą trejetą savaitių, žinoma, ne ilgiau. Po Velykų atosotų seras Džordžas Linas, kuris neseniai buvo išrinktas Parlamento nariu nuo Milkoto, turės vykti į Londoną. Manau, misteris Ročesteris irgi kartu iškeliaus. Aš iš viso stebiuosi, kad jis jau taip ilgai užtruko šį kartą Tornfilde.

Šiek tiek jaudindamasi, aš laukiau tos valandos, kai su savo auklėtine turėsiu pasirodyti svetainėje. Adelė, išgirdusi, kad vakare ji bus pristatyta damoms, visą dieną tiesiog nerado vietos iš nekantrumo ir apsiramino tik tada, kai Sofi pradėjo ją rengti. Į šią procedūrą mergytė sutelkė visą savo dėmesį. Ir kada pagaliau jos plaukai buvo sušukuoti ir gražiai krito ant pečių rūpestingai išpurentomis ilgomis garbanomis, kada jai buvo užvilкта rausva atlasinė suknelė, kada klostėmis karojo ilga juosta, o rankos buvo apmautos nérinių pirštinaitėmis, ji atrodė iškilmingai ir oriai. Adelei nereikėjo sakyti, kad ji saugotų savo tualetą. Aprengta ji atsisėdo ant savo kėdutės, neužmiršusi pasikelti atlasinės suknelės, kad nesusilamdytų, ir užtikrino mane, jog nepasijudinsianti iš vietos, kol aš apsirengsiu. Tačiau aš apsirengiau kaipmat: greitai užsivilkau geriausią savo suknelę (pilką, sidabro atspalvio, pirktą

mis Templ vestuvėms ir nuo to laiko nė karto nenešiotą), greitai susišukavau plaukus, beregint prisismeigiau savo vienintelį papuošalą – perlinę sagę. Ir tada mes nusileidome į apačią.

Laimė, į svetainę galima buvo įeiti pro kitas duris, ne per valgomąjį, kur visi sėdėjo prie pietų stalo. Svetainę mes radome tuščią. Marmuriniame židinyje tyliai kūrenosi kaitri ugnis. Tarp prašmatnių gėlių, kuriomis buvo papuošti stalai, stovėjo vaškinės žvakės, ryškiai apšviesdamos tuščią menę. Arką puošė purpurinė užuolaida. Nors nuo valgomojo, kur sėdėjo svečiai, mus skyrė tik menkutė drapiruotė, tačiau jie kalbėjo taip tyliai, kad aš nieko negalėjau suprasti tame ramiaame jų murmesyje.

Adelė, kuri, matyt, tebebuvo iškilmingai nusiteikusi, atsisėdo, netarusi nė žodžio, ant žemos kėdutės, kurią jai parodžiau. O aš pasitraukiau prie lango ir, paėmusi nuo artimiausio stalo kažkokią knygą, pamėginau skaityti. Tada Adelė prisinesė savo kėdutę prie mano kojų.

Po valandėlės ji palytėjo mano kelį.

– Kas yra, Adele?

– *Est-ce que je ne puis pas prendre une seule de ces fleurs magnifiques, Mademoiselle? Seulement pour compléter ma toilette**.

– Tu per daug galvoji apie savo tualetą, Adele, bet gėlę gali paimti.

Aš paėmiau iš vazos rožę ir prisegiau mergaitei prie juostos. Ji atsiduso be galo patenkinta, tarsi jos laimės taurė dabar jau buvo pilna. Aš nusigrėžiau nuo jos, norėdama nuslėpti šypseną, kurios negalėjau sulaikyti: kažkaip komiška, o kartu ir skaudu buvo žiūrėti, kaip rimtai, tiesiog su įgimtu prisirišimu toji mažytė paryžietė rūpinasi savo išore.

Tyliai subrazdėjo atitraukiamos kėdės. Arkos užuolaida prasiskleidė į šalis, ir akimirkai mano akys išvydo valgomąjį, kur žvakių sietynas buvo užliejęs šviesa krištolinius bei sidabrinius deserto indus, kuriais buvo ištaigingai serviruotas ilgas stalas.

* Ar negalėčiau aš paimti vieną kurią iš šių puikių gėlių, panele? Aš noriu papildyti savo tualetą (*pranc.*).

Angoje pasirodė būrelis damų. Joms įėjus į svetainę, užuolaidos vėl susiglaudė.

Jų buvo tik aštuonios, tačiau kažkodėl, kai jos įžengė pasklidusiu margu būreliu, susidarė įspūdis, kad jų kur kas daugiau. Kai kurios buvo labai aukšto ūgio, didžiama vilkėjo baltai, ir kiekvienos suknelė krito tokiomis prašmatniomis, banguojančiomis klostėmis, kad jos teikė jų figūroms tam tikro didingumo, kaip kad miglos didingai išryškina mėnulį. Aš atsistočiau ir padariau reveransą; dvi ar trys atsakydamos linktelėjo galvas, kitos tik pasižiūrėjo į mane.

Jos pasklido po kambarį, panėšėdamos savo lengvais, gyvais judesiais į pulką baltasparnių paukščių. Vienos patogiai susėdo ant sofų ir otomanių, kitos, pasilenkusios prie stalų, ėmė žiūrinėti gėles ir vartyti knygas, o likusios susispietė ties židiniu. Visos šnekučiavosi negarsiai, bet aiškiais ir skambiomis intonacijomis, – matyt, tai joms buvo įprasta ir kasdieniška. Vėliau aš sužinojau, kaip kiekviena vadinosi, ir todėl galiu dabar visas išvardyti.

Pirmiausia, čia buvo misis Ešton su dviem savo dukromis. Jaunystėje jos būta, be abejo, gražios, – ji ir dabar dar buvo visai nieko. Vyresnioji duktė Emė atrodė palyginti smulkutė, jos veidelyje ir laikysenoje jautėsi kažkokio naivumo ir vaikiškumo, o jos figūroje – kažkokio pikantiškumo. Jai labai tiko balta muslininė suknelė su žydra juosta. Antroji, Luiza, buvo aukštesnė ir elegantiškesnė, gana mielo veiduko, – „*minois chiffoné*“*, kaip sako prancūzai. Abi seserys panėšėjo į švelnias lelijas.

Ledi Lin buvo stambi ir apkūni moteriškė, kokių keturiasdešimties metų. Vilkėjo jinai prabangia, švytuliuojančia atlasine suknia, laikėsi itin tiesiai ir išdidžiai. Juodi jos plaukai, papuošti plačia mėlyna plunksna ir brangakmeniais nusagstytu lankeliu, žvilgėjo maloniais atspindžiais.

Misis Dent, pulkininko žmona, mažiau krito į akis, bet atrodė ne mažiau aristokratiška. Jos figūra buvo grakšti, veidas švelniai pablyškęs, plaukai šviesūs. Juoda atlasinė jos suknia, šalis iš bran-

* Pikantiškas snukutis (*pranc.*).

gių užsieninių nérinių ir perliniai karoliai man patiko labiau negu vaivorykštės spalvomis tviskanti tituluota dama.

Bet labiausiai man krito į akis, – gal todėl, kad augalotos, – našlė ledi Ingrem ir jos dukterys – Blanš ir Merè. Visos trys buvo aukšto, dailaus stoto. Našlei jau galėjo būti per keturiasdešimt, tačiau jos figūra dar tebebuvo grakšti, plaukuose nesimatė (bent žvakių šviesoje) nė vieno sidabrinio siūlelio, dantys žvilgėjo nepaliestu baltumu. Daug kas, nepaisant jos amžiaus, būtų palaikęs ją nuostabia, pagaliau ji tokia ir buvo, tik, žinoma, savo išore. Visa jos išvaizda ir veidas rodė kažkokį nepakenčiamą išdidumą. Jos nosis buvo romėniška, o ir dvigubas smakras ėjo išvien su pilnu kaklu. Pasipūtimas ne tiktai žalojo ir temdė jos kilnius bruožus, bet tiesiog naikino juos. Atrodė, kad ir smakrą ji laiko kažkaip nenatūraliai išrietusi. Jos žvilgsnis buvo šaltas ir žiaurus. Misis Ingrem kažkuo man priminė misis Rid. Kalbėdama ji taip pat nenatūraliai tęsė žodžius, jos žemame balse buvo girdėti tos pačios intonacijos, arogantiškos, kategoriškos, žodžiu, – nepakenčiamos. Vilkėjo ji raudona aksomine suknia, ant galvos buvo užsidėjusi indiško šilko turbaną, kuris jai teikė, kaip ji veikiausiai ir tikėjosi, tikro imperatoriško didingumo.

Blanš ir Merè buvo vienodo ūgio – tiesios ir lieknos kaip tuopos. Merè atrodė truputį per liekna, bet Blanš buvo sudėta kaip Diana. Aš ją stebėjau, žinoma, ypač susidomėjusi. Pirmiausia norėjau pamatyti, ar ji tokia, kaip man buvo nupasakojusi misis Feirfeks, antra, ar ji nors kiek panaši į tą miniatiūrą, kurią aš nutapiau iš vaizduotės, ir, trečia, – negaliu nutylėti, – ar ji verta tapti misterio Ročesterio išrinktąja.

Pasirodo, kad savo išore ji visiškai atitinka ir mano nupieštą paveikslą, ir misis Feirfeks nupasakojimą: prakilnus biustas, apvalūs pečiai, grakštus kaklas, tamsios akys ir juodos garbanos, – viskas kuo tiksliausia. Tačiau jos veido bruožai buvo lygiai kaip motinos, tik toks skirtumas, kad Blanš buvo jauna: ta pati žema kakta, tas pats išdidus profilis, ta pati puikybė. Tiesa, jos puikybė neatrodė tokia atkari: mis Ingrem be perstojo juokėsi, tačiau tas juokas skambėjo ironiškai; taip pat ironiška buvo ir aikštingai išlenktų jos lūpų išraiška.

Sakoma, kad genijai esti išdidūs. Aš negaliu pasakyti, ar mis Ingrem buvo genijus, tačiau išdidumo jinai turėjo per akis. Ji ėmė ginčytis botanikos klausimais su romiāja misis Dent. Atrodė, kad misis Dent nebuvo studijavusi šio mokslo, nors pasisakė mėgstanti gėles, ypač laukų. Mis Ingrem, būdama susipažinusi su šios srities terminais, ėmė išdidžiai juos berti ištisomis virtinėmis. Aš iš karto pastebėjau, kad mis Ingrem (kaip sakydavo mokinės) traukia per dantį misis Dent, tai yra šaiposi iš jos neišmanymo. Gal šis traukimas per dantį ir buvo sąmojingas, bet jam aiškiai trūko geraširdiškumo. Paskui mis Ingrem atsisėdo paskambinti, – ji skambino puikiai. Ji padainavo, – ir jos balsas skambėjo žavingai. Vėliau prancūziškai užšnekino savo motiną, – ir paaiškėjo, kad ji kalba laisvai ir geru akcentu.

Merė buvo švelnesnė ir patrauklesnė negu Blanš. Jos bruožai irgi atrodė ne tokie griežti, veido spalva šiek tiek šviesesnė (mis Blanš buvo juoda it ispanė). Tačiau Merei stigo gyvumo, jos veidui trūko išraiškos, o akims – ugnies. Matyt, neturėdama ką pasakyti, ji atsisėdo į krėslą ir sustingo tarsi statula nišoje. Abi seserys vilkėjo baltomis it sniegas suknelėmis.

Ar aš dabar maniau, kad mis Ingrem gali tapti misterio Ročesterio išrinktąja? Ne, aš kaip ir anksčiau negalėjau atsakyti į šį klausimą, nežinodama, kokios moterys jam patinka. Jeigu jį viliojo išdidžios moterys, tai išdidumo ji turėjo be galo, be krašto, be to, jai netrūko žvalumo ir nemažų gabumų. Didžiama vyrų turėtų žavėtis ja, nusprendžiau aš. O kad misteris Ročesteris jau susižavėjęs ja, aš, rodos, turėjau pakankamai progos įsitikinti. Man telioko pamatyti juodu vienus, kad neliktų nė mažiausios abejonės.

Negalvok, skaitytojau, kad Adelė taip visą laiką ir sėdėjo nejudėdama ant kėdutės ties mano kojomis. O ne! Vos damoms įėjus, ji atsistojo, išėjo jų pasitikti, pagarbiai padarė reveransą ir oriai tarė:

– *Bonjour, mesdames**.

Mis Ingrem pažvelgė į ją iš aukšto ir pašaiptai sušuko:

* Labas vakaras, ponios! (*Pranc.*)

– O, kokia lėlytė!

Ledi Lin pasakė:

– Čia, matyt, misterio Ročesterio globotinė, toji mažytė prancūzaitė, apie kurią jis kalbėjo.

Misis Dent lipšniai paėmė ją už rankutės ir pabučiavo į skruostą.

Emė ir Luiza Ešton abi kartu sušuko:

– Kokia miela mergytė!

Jos pasišaukė ją ant sofos, kur ji dabar ir sėdėjo jų būrelyje, čiauškėdama čia prancūziškai, čia daryta anglų kalba. Ji patraukė ne tik jaunųjų ledi, bet ir misis Ešton bei ledi Lin dėmesį ir jautėsi tarsi septintame danguje.

Pagaliau tarnai atnešė kavą, – vadinasi, tuoj pasirodys ir džentelmenai. Aš sėdžiu šešėlyje, jeigu tik galima kalbėti apie šešėlį toje skaisčiai nušviestoje svetainėje. Mane kiek slepia lango užuolaida. Vėl prasiskleidžia arkos drapiruotė. Įeina vyrai. Pasirodys visi būreliu, kaip ir anksčiau ledi, jie daro didelį įspūdį. Visi juodais drabužiais. Daugumas – aukšti, kai kurie jauni. Henris ir Frederikas Linai – išsipustę dabitos; pulkininkas Dentas – gražus vyras su kario laikysena. Misteris Eštonas, apygardos teisėjas, – orus ir prakilnus. Jo plaukai visai balti, bet antakiai ir ūsai – juodi; tai daro jį panašų į „*perenoble de théâtre*“*. Lordas Ingremas, kaip ir jo seserys, – labai aukštas. Jis taip pat gražus, bet kaip ir Merė apatiškas ir apsiblausęs, tarsi aukštas ūgis būtų atstojęs jam ir gyvumą, ir net protą.

O kurgi misteris Ročesteris?

Jis įeina paskutinis. Aš nežiūriu į arką, bet matau jį. Stengiuosi visą dėmesį sutelkti į virbalus ir į mezgamos piniginės ąseles, noriu galvoti tik apie rankdarbį, kurį laikau rankose, noriu matyti tiktai sidabrinis karolėlius ir šilkinis siūlus, kurie guli man ant kelių. Tačiau aiškiai regiu jo figūrą ir nejučia prisimenu paskutinį mūsų susitikimą tuoj po to, kai aš jam padariau, anot jo, gyvybinę paslaugą, prisimenu tą akimirką, kai jis laikė mano ranką savojoje

* Artistą, paprastai vaidinantį kilnių tėvų vaidmenis (*pranc.*).

ir žiūrėjo man į veidą žvilgsniu, kupinu gilaus jausmo, kurio dalis buvo skirta ir man. Kaip mus suartino ta akimirka! Kas gi atsitiko po to, kas privertė jį taip pakeisti savo elgesį su manim? Ir štai dabar kokie tolimi, kokie svetimi mes esame vienas kitam! Tokie svetimi, kad aš nesitikiu, jog jis prieis ir užkalbins mane. Ir aš nė kiek nenustebau, kai jis, nė nepažvelgęs į mane, atsisėdo kitame kambario gale ir ėmė šnekučiuotis su damomis.

Vos tik pamačiau, kad jo dėmesys nukreiptas į jas ir kad galiu nepastebimai žiūrėti į jį, aš nejučia įsmeigiau žvilgsnį į jo veidą. Mano akys neklausė manęs ir kas kartas kryo į tą pusę. Aš žiūrėjau į jį, ir tas žiūrėjimas teikė man nepaprastą džiaugsmą, – malonų, bet drauge ir skausmingą džiaugsmą, brangų kaip tikras auksas, bet slepiančią savyje aštrų skausmą, džiaugsmą, panašų į tą, kurį patiria žūstąs nuo troškulio žmogus, žinantis, kad šaltinis, prie kurio jis vargais negalais prišliaužė, yra užnuodytas, tačiau vis vien pasilenkęs godžiai geria dieviškąją skystį.

Labai teisingas priežodis: „Jei širdžiai mielas – tai ir akiai gražus.“ Mano šeimininko veidas, tamsus, išblyškęs, kampuotas, masyvia kakta, plačiais ir juodais it anglis antakiais, giliu žvilgsniu, griežtu profiliu ir ryžtingomis, rūsčiomis lūpomis – tiesiog įkūnyta energija, atkaklumas ir valia, – nebuvo gražus, vertinant įprastų grožio kanonų požiūriu, bet man jo veidas atrodė ne tik gražus, jis buvo įdomus ir žavingas, jis stačiai pakerėjo mane, aš nebeįstengiau kontroliuoti savo jausmų, ir jie atiteko to žmogaus valiai. Aš nenorėjau jo mylėti. Skaitytojas prisimena, kaip aš grūmiausi, stengdamasi su šaknimis išrauti iš savo sielos pirmuosius tos meilės daigus. Ir štai dabar, vos tik vėl jį išvydau, tie gajūs daigai bematant atsigavo ir vešliai sukerojo. Jis privertė mane jį pamilti, net nepažvelgęs į mane.

Aš lyginau jį su svečiais. Ką reiškia galantiškas Linų grakštumas, lėtas lordo Ingremo elegantiškumas ir net karinis pulkininko Dento šaunumas, sugretinus juos su įgimtu misterio Ročesterio žavumu ir jo vidine jėga! Manęs anaip tol nežavėjo nei jų manieros, nei jų orumas, nors įsivaizdavau, kad daugeliui moterų jie atrodydavo patrauklūs, gražūs, išpūdingi, o apie misterį Ročes-

terį jos iškart pasakytų, kad jis negražus ir paniuręs. Aš mačiau, kaip jo svečiai šypsosi, girdėjau, kaip jie juokiasi, tačiau tai nieko nereiškė. Atrodė, kad žvakių šviesoje buvo daugiau dvasinės šilumos negu jų šypsenose, ir varpelio skambesys buvo gyvesnis už jų juoką. Ir aš mačiau, kaip nusišypsojo misteris Ročesteris: jo griežti bruožai sušvelnėjo, akyse sužvilgo nuoširdumo kibirkštys, žvilgsnis buvo šiltas ir malonus. Jis kalbėjosi šiuo momentu su Luiza ir Eme Ešton, ir aš stebėjausi, kaip abejingai jos sutinka jo žvilgsnį, kuris, man rodė, smigo lig pat sielos gelmių. Aš laukiau, kad jos nuleis akis ir raudonis nudažys jų veidus, tačiau apsidžiaugiau, nepastebėjusi jose nė mažiausio susijaudinimo.

– Jisai joms ne tas, kas man, – galvojau aš, – tarp jų nėra nieko bendro, o tarp mūsų yra – esu įsitikinusi; aš jaučiu, kad mus kažkas traukia prie kits kito, aš suprantu jo žvilgsnių ir judesių kalbą. Nors jo visuomeninė padėtis bei turtas ir skiria mus, mano prote ir širdyje, mano kraujyje ir mano nervuose yra kažko, kas dvasiškai mus sieja. Argi vos prieš keletą dienų nesakiau pati sau, jog jis man tik tiek svarbus, kad iš jo gaunu atlyginimą? Argi aš neuždraudžiau pati sau galvoti apie jį kitaip kaip apie savo samdytoją? Tačiau tai buvo šventvagystė prieš prigimtį! Visi mano gerieji, taurieji, stiprieji jausmai nejučia krypo tiktai į jį. Aš žinau, kad turiu slėpti savo išgyvenimus; aš turiu užgniaužti savyje mažiausią viltį; aš turiu prisiminti, kad jis negali manęs mylėti. Sakydama, kad tarp mūsų yra kažkas bendro, aš visai nemanau, kad aš taip pat sugebu daryti įtaką žmonėms, taip pat galiu juos žavėti kaip ir jis. Aš tenoriu pasakyti, kad mudviejų skonis ir pažiūros kartais sutampa. Ir todėl aš turiu be atvangos sau kartoti, kad mes amžiams atskirti. Tačiau kol tebesu gyva ir alsuoju, aš negaliu jo nemylėti.

Tarnai padavė kavą. Vyrams įėjus, visos damos sučiulbo it vyturiai. Šnekos darėsi vis garsesnės ir linksmesnės. Pulkininkas Dentas ir misteris Eštonas ginčijasi apie politiką; jų žmonos klausosi, ką jie svarsto. Abi išdidžios našlės – ledi Lin ir ledi Ingrem – maloniai šnekučiuojasi. Seras Džordžas (jo išvaizdą aš pamiršau aprašyti: tai labai aukštas ir raudonskruostis dvarininkas) stovi

priešais jų sofą, laikydamas rankoje puoduką kavos ir retkarčiais įterpdamas kokį žodelį.

Misteris Frederikas Linas atsisėdo šalia Merės Ingrem ir rodo jai puošnią knygą su graviūromis. Ji žiūri, kai kada nusišypso, bet nuo pastabų susilaiko. Aukštas ir flegmatiškas lordas Ingremas stovi, susinėręs rankas, už kėdės, kurioje sėdi mažoji ir guvioji Emė Ešton. Jinai dirščioja į jį ir čerška it šarka; jis jai patinka labiau negu misteris Ročesteris. Henris Linas prisėdo ant suolo ties Luizos kojomis. Adelė sėdi šalia jo. Jis mėgina su ja kalbėti prancūziškai, ir Luiza juokiasi iš jo daromų klaidų. Kas gi sudarys porą Blanš Ingrem? Ji stovi viena prie stalo ir, grakščiai pasilenkusi, varto albumą. Atrodo, ji laukia, kad kas prie jos prieitų. Tačiau ilgai laukti ji nelinkusi. Ji pati pasirenka kompanioną.

Tuo metu misteris Ročesteris, pasikalbėjęs su Eštonais, prieina prie židinio. Dabar jis irgi vienišas, todėl Blanš žengteli prie jo ir atsistoja priešais.

– Aš maniau, misterį Ročesterį, kad jūs nemėgstate vaikų?

– Aš ir nemėgstu.

– Tai kas prievertė jus globoti šitą lėlę (ji parodė į Adelę)? Iš kur jūs ją ištraukėte?

– Aš jos iš niekur neištraukiau, ji buvo palikta mano globai.

– Jums vertėjo ją atiduoti į mokyklą.

– Negalėjau to padaryti: mokykla per brangiai atsieina.

– Argi? Juk jūs, rodos, parūpinote jai guvernantę. Aš ką tik mačiau kažkokią žmogystą su ja... Nejaugi jinai jau pasišalino? O, ne! Ana ten ji tebetūno, pasislėpusi už užuolaidos. Jūs, be abejo, jai mokate algą. Man rodos, tai gana brangiai išeina, juo labiau kad jas abi reikia dar ir išlaikyti.

Aš bijojau, teisingiau sakant, tikėjau, kad, išgirdęs kalbant apie mane, misteris Ročesteris bent dirstels į mano pusę, ir todėl nejučia dar labiau susigūžiau lango nišoje. Tačiau jis nė negrižtelėjo mano pusėn.

– Aš nepagalvojau apie tai, – tarė jis abejingai, žvelgdamas tiesiai prieš save.

– Nepagalvojote? Jūs, vyrai, niekad nepaisote nei taupumo, nei sveiko proto. Jums vertėtų pasiklausti, ką mama sako apie guvernantes. Mudvi su Mere, man rodos, esame praleidę jų savo laiku kokį tuziną. Pusė jų – bjaurios, kitos – juokingos, ir visos – tikras košmaras. Ar ne tiesa, mama?

– Ar ką sakei, mano aukse?

Auksu pavadinta jaunoji ledi pakartojo klausimą, plačiau jį pakomentuodama.

– Mano brangiausioji, – atsiliepė motina, – nieko nekalbėkite apie guvernantes. Jau vien pats tas žodis mane nervina. Aš tiek prisikentėjau nuo jų neišmanymo ir užgaidų. Ačiū Dievui, kad pagaliau jomis atsikračiau.

Čia misis Dent pasilenkė prie šios dorosios ledi ir kažką pašnibždėjo jai į ausį. Iš atsako, kuriuo buvo reaguota į šnibžtelėjimą, aš nusprendžiau, kad toji priminė, jog viena koneveikiamos padermės atstovė esanti svetainėje.

– *Tant pis!** – atsakė jos prakilnybė. – Aš tikiuosi, kad tai girdėti jai išeis į naudą. – Pakui truputį tyliau, bet pakankamai garsiai, kad aš girdėčiau, ji pridūrė: – Aš ją įsidėmėjau. Būdama gera fizionomistė, galiu pasakyti, kad joje matau blogąsias visų gubernančių ypatybes.

– Kokios gi tos blogosios ypatybės, madam? – pasiteiravo garsiai misteris Ročesteris?

– Aš jas paskui išvardysiu jums į ausį, – atsakė ji ir triskart išdidžiai ir reikšmingai kryptelėjo savo turbaną.

– Bet mano smalsumas praeis. Jis trokšta peno kaip tik dabar.

– Klausykite Blanš, ji arčiau jūsų negu aš.

– O, nesiūskite jo pas mane, mama! Apie visą jų padermę aš galiu trumpai pasakyti, kad jos – baisi nuobodybė. Daug kęsti nuo jų man, žinoma, neteko. Aš pasirūpinau verčiau pati jas pakankinti. O, kiek šunybių mudu su Teodoru iškrėsdavome savo guvernantėms: mis Vilson, misis Greis ir prancūzei madam Žuber! Merė visada būdavo per daug mieguista, kad galėtų dalyvauti

* Juo geriau! (*Pranc.*)

kokioje linksmoje išdaigoje. Daugiausia juoko būdavo iš madam Žuber. Mis Vilson buvo vargšė, ligota žmogysta, apsiašarojusi ir nelaiminga, neapsimokėjo nė prasidėti su ja. O misis Greis buvo grubi ir nejautri, – joks smūgis jos nesukrėsdavo. Tačiau vargšėlė madam Žuber! Lyg dabar matau, kaip ji siunta, kai mes, būdavo, išvedame ją iš kantrybės – išlaistome arbatą, pritrupiname ant grindų sviestu apteptos duonos, imame svaidyti į palubę knygas ir sukeliame kurtinantį koncertą, pliaukšėdami liniuote į stalą ir belsdami geležiniu žarstekliu į židinio grotesles. Teodorai, juk tu atsimeni tas linksmąsias dienas?

– Ta-aip, žinoma, prisimenu, – tęsdamas žodžius, atsiliepė lordas Ingremas. – Tada toji vargšė senpalaikė imdavo šaukti: „O, jūs bjaurūs vaikai!“ O mes jai pradėdavome drožti pamokslą, kaip ji drįsta mokyti mus, tokius gudruolius, pati nieko neišmanydama.

– Taip, taip. Ir žinai, Tedai, aš tau padėdavau persekioti tavo auklėtoją, susiraukėlį misterį Viningą, rūstųjį ilgaskvernį, kaip mes jį vadinome. Jisai ir mis Vilson išdrįso įsimylėti vienas kitą, – taip nusprendėme mudu su Teodoru. Mums pavyko nutykoti jųdviejų švelnius žvilgsnius bei atodūsius, kuriais, kaip mums atrodė, reiškėsi jų *la belle passion**, ir, garbės žodis, visi bematant sužinojo apie mūsų atradimą, kuriuo mes pasinaudojome jiems iš mūsų namų išgarbinti. O brangioji motutė, vos tik pajutusi, kokia čia istorija, nutarė, kad joje esama nepadorių tendencijų. Argi ne tiesa, ledi mama?

– Tikriausia tiesa, mano geriausioji. Ir aš nė kiek neapsirikau. Patikėkite, yra tūkstančiai priežasčių, kodėl gubernančių ir vyriškių auklėtojų meilės ryšių nė valandėlės negalima pakęsti nė vienuose padoriuose namuose. Pirmiausia...

– Nagi, mama, nekankink mūsų tų priežasčių išvardinimu. *Au reste*** , mes visi jas žinome: susidaro pavojus, kad blogas pavyzdys gali užkrėsti nekaltas vaikų sielas, įsimylėjusieji esti išsiblaškę ir todėl nerūpestingai atlieka savo pareigas, paskui jie sudaro

* Švelnioji aistra (*pranc.*).

** Be to (*pranc.*).

sąjungą ir visada palaiko kits kitą, o iš to kyla akiplėšiškumas, maištas ir visiška netvarka. Juk aš sakau tiesą, baronese Ingrem iš Ingrem Parko?

– Mano gražioji lelija, tavo teisybė kaip ir visada.

– Vadinasi, pridurti nėra ko. Pakalbėkime apie ką kita.

Emė Ešton, neišgirdusi, o gal nepaisydama šio įsakmaus draudimo, įsiterpė švelniau, vaikišku balseliu:

– Mudvi su Luiza taip pat kankindavome savo guvernantę, tik ji buvo tokia gerutė, kad viską pakęsdavo: niekas jos nesuerzindavo. Su mumis ji niekad nebūdavo šiurkšti, tiesa, Luiza?

– Ne, niekad. Mes galėdavome daryti ką tinkamos: iškraustyti jos stalą ir rankdarbių dėžutę, viską apversti aukštyn kojomis jos komodos stalčiuose. Ir ji buvo tokios geros širdies, kad mums duodavo, ko tik paprašydavome.

– Man rodos, – pratarė mis Ingrem, sarkastiškai perkreipdama lūpas, – visi čia nusprendė papasakoti savo prisiminimus apie guvernantes. Norėdama to išvengti, dar kartą siūlau pakeisti temą. Ar jūs pritariate mano nuomonei, misteri Ročesteri?

– Madam, aš pritariu šiam jūsų pasiūlymui kaip ir visiems kitiems.

– Tada man tenka imtis iniciatyvos. Senjore Eduardai, ar jūs šįvakar nusiteikę dainuoti?

– Dona Bianka, jeigu jūs įsakysite, aš būsiu nusiteikęs.

– Jei taip, senjore, tai skelbiu jums imperatoriškąjį savo įsakymą: išvalykite savo plaučius ir kitus vokalinius organus, nes jų prireiks karališkajai mano tarnybai.

– Kas gi nepanorės būti tokios dieviškos Marijos Riču*?

– Kas man Ričas! – sušuko ji, atmesdama savo garbanotą galvą ir žengdama prie pianino. – Mano nuomone, smuikininkas Davidas turėjo būti nuobodus žmogelis. Juodasis Botvelis** man kur kas labiau prie širdies. Aš visai nevertinu vyriškio, jeigu jis neturi

* Davidas Ričas – italų muzikantas, Škotijos karalienės Marijos Stiuart favoritas.

** Džeimsas Hepbernas Botvelis (1536–1578) – Škotijos aristokratas, Marijos Stiuart vyras.

kažko šėtoniško. Tegu apie Džeimsą Hepberną istorija sako ką nori, bet esu įsitikinusi, kad jis buvo toks laukinis, nesuvaldomas herojus piktadarys, kuriam sutikčiau atiduoti savo ranką.

– Džentelmenai, jūs girdite? Kuris iš jūsų labiausiai panašus į Botvelį? – sušuko misteris Ročesteris.

– Man rodos, pirmenybė atitenka jums, – atsakė pulkininkas Dentas.

– Garbės žodis, aš didžiai jums dėkingas, – atsiliepė misteris Ročesteris.

Mis Ingrem, išdidžiai ir gracingai atsisėdusi prie pianino, išskleidė aplink save baltos ir sniegas suknios prašmatnias klostes ir ėmė skambinti triukšmingą preliudą. Tuo pat metu ji ir toliau kalbėjo. Atrodė, kad šįvakar ji ypatingai nusiteikusi. Ir savo žodžiais, ir veido išraiška tarsi norėjo ne tik sužadinti klausytojams susižavėjimą, bet ir nustebinti juos. Buvo aišku, kad jai knietėjo apstulbinti visus savo šaunumu ir drąsa.

– O, man taip atsipyko nūdieniai jaunuoliai! – sušuko ji, tarškindama pianiną. – Vargšai, suglebę padarai, biją ir koją iškelti už tėtės parko vartų! Jie net per kiemą nepereina, jei nenulydi mielos mamytės globojama ranka! Vargšeliai, taip susirūpinę savo gražiais veidukais, baltomis rankutėmis ir mažomis kojytėmis! Lyg tikriems vyrams būtų reikalingas grožis! Tarytum žavumas nebūtų vien tik moterų privilegija, jų teisėtas pasididžiavimas ir visas turtas! Aš tvirtinu, kad negraži moteris yra tiesiog gamtos įžeidimas, o vyrai turi būti vien tik stiprūs ir narsūs. Jų devizas tebūna: „Medžioklė, šaudymas ir karas!“ Visa kita – niekai! Šitoks būtų mano šūkis, jei aš būčiau vyras.

– Jei aš kada ištekėsiu, – kalbėjo ji, patylėjusi ir nesulaukusi prieštaravimų, – tai pasirinksiu tokį vyrą, kuris ne konkuruos su manimi grožiu, bet tik pabrėš jį. Aš nepakęsiu varžovo prie savo sosto. Mano valdžia turės būti nedaloma. Aš noriu, kad jis gėrėtųsi tik manimi, o ne savo atvaizdu veidrodyje. Na, dabar, misteri Ročesteri, padainuokite, aš jums akompanuosiu.

– Klausau, – atsakė jis.

– Štai čia korsaro daina. Žinokite, kad aš dėl korsarų einu iš proto, ir todėl padainuokite *con spirito**.

– Įsakymai iš mis Ingrem lūpų, manau, paverstų liepsnojančiu spiritu ir nugriebto pieno stiklinę.

– Pasisaugokite! Jeigu jūs nesugebėsite man įtikti, aš sugėdinsiu jus, parodydama, kaip tokie dalykai turi būti dainuojami.

– Jūs norite suteikti man premiją už nesugebėjimą. Dabar man tikriausiai nepavyks.

– *Gardez-vous en bien!*** Jeigu jūs tai padarysite tyčia, aš pasirsiu jums papildomą bausmę.

– Mis Ingrem turėtų būti gailestinga, nes ji gali uždėti tokią bausmę, kurios nepakeltų žmogaus jėgos.

– Paaiškinkite, ką tai reiškia? – įsakė ledi.

– Atleiskite man, madam! Čia nereikia jokių paaiškinimų. Jūsų pačios jautrumas turėtų jums pasakyti, kad suraukti jūsų antakiai prilygsta mirties bausmei.

– Dainuokite! – dar kartą įsakė Blanš ir, vėl palietusi klavišus, ėmė triukšmingai akompanuoti.

„Dabar pats laikas man pasišalinti“, – pagalvojau aš, tačiau tuo momentu suskambėję tonai sulaikė mane. Misis Feirfeks buvo sakiusi, kad misterio Ročesterio puikus balsas, – ir iš tikrųjų jis dainavo sodriu, galingu bosu, kuris virpėjo jo paties jausmais bei jėga ir kuris skverbėsi į širdį ir keistai jaudino. Aš palaukiau, kol nutilo paskutinis gilus bei stiprus tonas ir vėl ėmė čiurlenti valandėlei aptilęs pašnekesys. Tada aš palikau savo kampelį ir išslinkau pro šonines duris, kurios, laimė, buvo netoliese. Išėjusi pro jas, aš siauru koridorėliu patekau į vestibulį. Žengusi keletą žingsnių, pajutau, kad atsileido vieno batelio raištelis ir, sustojusi jo susirišti, atsiklaupiau ties pat laiptų papėde. Staiga išgirdau, kaip atsidarė svetainės durys ir pro jas išėjo kažkoks džentelmenas. Aš tuoj atsistojau ir akis į akį susidūriau su misteriu Ročesteriu.

– Kaip laikotės? – paklausė jis mane.

* Pakiliai (*it.*).

** Pasisaugokite! (*Pranc.*)

– Labai gerai, sere.
– Kodėl jūs nepriėjote ir nepakalbėjote su manimi svetainėje?
Man atrodė, kad galėjau to paties paklausti jį patį, bet neišdri-
sau ir atsakiau:

- Aš nenorėjau jūsų trukdyti. Man atrodė, kad jūs užimtas, sere.
- Ką jūs veikėte, kol manęs nebuvo namie?
- Nieko ypatingo. Kaip paprastai, mokiau Adelę.
- Ir gerokai pablyškote nuo to laiko. Aš tai iš karto pastebėjau.

Kas atsitiko?

- Ničnieko, sere!
- Gal jūs persišaldėte tą naktį, kai vos manęs nepaskandinote?
- Nė kiek!
- Grįžkite į svetainę: jūs per anksti pasišalinote.
- Aš pavargau, sere.

Valandėlę jis įdėmiai žiūrėjo į mane.

– Jūs truputį susisielojusi, – pasakė jis. – Kas yra? Papasako-
kite man!

– Nieko! Nieko, sere! Manęs neslegia joks sielvartas.

– O aš sakau, kad slegia. Ir taip slegia, kad dar vienas žodis – ir
jūsų akyse pasirodys ašaros. Matote, jos jau žvilga ant jūsų blaks-
tinių ir štai vienas perlinis karolėlis rieda jūsų skruostu ir tuoj
nukris ant grindų. Turėdamas laiko ir nebijodamas, kad pro šalį
gali praeiti koks ilgaliežuvis tarnas, aš sužinosiu, ką visa tai reiškia.
Na, šįvakar aš atleidžiu jus, bet įsidėmėkite – kol pas mane
viešės šitie svečiai, aš noriu, kad jūs kas vakaras pasirodytumėte
svetainėje. Toks mano pageidavimas ir prašau neatmesti jo. Da-
bar eikite ir atsiųskite Sofi Adelės pasiimti. Labanakt, mano... – jis
nutilo, prikando lūpą ir staiga paliko mane.

XVIII skyrius

Linksmi ir triukšmingai bėgo tos dienos Tornfildo pilyje.
Kaip jos skyrėsi nuo tų trijų pirmųjų mėnesių, kupinų tylos, vie-
nodumo ir vienatvės, kuriuos aš praleidau šioje pastogėje. Atro-